

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF FINANCIAL SUPPORT OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS OF UKRAINE

У статті розглянуто проблеми ефективності фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів в умовах реформування економіки. Визначено, що функціональна структура фінансового забезпечення розвитку регіону відображає питому вагу коштів, які виділяються з різних джерел на певні цілі, її є кількісною базовою характеристикою фінансового механізму. Якісний аспект фінансового механізму відображає способи її умови формування фінансових ресурсів, форми їх мобілізації та розподілу. Встановлено, що основу фінансового забезпечення регіонів становлять місцеві бюджети всіх рівнів. Проаналізовано сучасний стан виконання місцевих бюджетів в Україні та з'ясовано, що більшість місцевих бюджетів є дотаційними і фінансово залежними від бюджетів вищого рівня. Визначено головні недоліки чинної системи акумулювання доходів місцевих бюджетів в Україні. Сформульовано необхідні умови для вдосконалення механізму фінансового забезпечення функціонування та розвитку регіонів.

Ключові слова: фінансове забезпечення, регіон, соціально-економічний розвиток, місцевий бюджет, міжбюджетні відносини, міжбюджетні трансферти.

В статье рассмотрены проблемы эффективности финансового обеспечения соци-

ально-экономического развития регионов в условиях реформирования экономики. Определено, что функциональная структура финансового обеспечения развития региона отражает удельный вес средств, которые выделяются из разных источников на определенные цели, и является количественной базовой характеристикой финансового механизма. Качественный аспект финансового механизма отражает способы и условия формирования финансовых ресурсов, формы их мобилизации и распределения. Установлено, что основу финансового обеспечения регионов составляют местные бюджеты всех уровней. Проанализировано современное состояние выполнения местных бюджетов в Украине и выяснено, что большинство местных бюджетов являются дотационными и финансово зависимыми от бюджетов высшего уровня. Определены главные недостатки действующей системы аккумуляции доходов местных бюджетов в Украине. Сформулированы необходимые условия для совершенствования механизма финансового обеспечения функционирования и развития регионов.

Ключевые слова: финансовое обеспечение, регион, социально-экономическое развитие, местный бюджет, межбюджетные отношения, межбюджетные трансферты.

УДК 336.58

Мельник В.І.

к.е.н., доцент, доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

The problems of the effectiveness of financial support of social and economic development of regions in the conditions of economic reform are considered in the article. It is determined that the financial support of social and economic development of the regions is connected with the possibility to organically combine budgetary and private financial resources, based on the possibilities of territories to self-replenishment, depending on the initial conditions for strategic goals realization of regional development. It has been indicated that an important role in this process have the existing institutional environment, which determines the level of readiness for the perception of new methods of state regulation of financial provision for attracting financial resources from different sources and efficient use of financial potential. The author determined the definition of financial provision of social and economic regions' development as a process of formation and use of financial resources in order to overcome downward trends and intensify social and economic activity in order to achieve balanced territorial development. It is clear that the functional structure of financial support for the development of the region reflects the specific weight of funds allocated from different sources for certain purposes and is a quantitative basic characteristic of the financial mechanism. The qualitative aspect of the financial mechanism reflects the ways and conditions of the formation of financial resources, the forms of their mobilization and distribution. The specifics of financial support of social and economic regions' development of Ukraine in the modern conditions are defined, which consists in using such basic forms of financial support as self-financing and budget financing. The basis of financial provision of regions is the local budgets of all levels is established. The current state of implementation of local budgets in Ukraine has been analyzed and it has been determined that most local budgets are subsidized and financially dependent on higher-level budgets. The main imperfection of the current system of accumulation of local budget revenues in Ukraine are identified. The necessary conditions for improving the mechanism of financial support for the functioning and regions development are formulated.

Key words: financial support, region, social and economic development, local budget, interbudgetary relations, interbudgetary transfers.

Постановка проблеми. Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку України, спричинені нерівномірністю розвитку регіонів, низьким рівнем ефективності просторової структури економіки, високою диференціацією рівня життя населення в регіонах країни, створюють передумови для соціальної напруги, загрожують територіальній цілісності держави, а також стримують її соціально-економічний розвиток. Ці проблеми пов'язані, передусім, із відсутністю стимулів до ефективного використання та нарощування фінансового потенціалу регіонів України, що потребує теоретико-методологічного обґрунтування вдосконалення механізму фінансового забезпечення збалансованого розвитку регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні аспекти фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів в умовах дефіциту фінансових ресурсів досліджувалися вітчизняними та зарубіжними вченими. Ця проблема розглядалася у працях О.М. Александрова, А.М. Бірмана, О.Д. Василика, Е.О. Вознесенського, В.М. Опаріна, К.В. Павлюк, В.М. Радіонової, В.К. Сенчагова, М.Г. Сичова, В.М. Суторміної, В.М. Федосова, С.І. Юрія та ін.

Увага дослідників акцентувалася, головним чином, на бюджетному потенціалі регіонів як чиннику соціально-економічного розвитку, з'ясуванні недоліків у формуванні міжбюджетних відносин,

необхідності їх трансформації, напрямках підвищення інвестиційної привабливості регіонів.

Утім, залишаються невирішеними багато проблем, що спричинені значною централізацією фінансових ресурсів в управлінні соціально-економічним розвитком регіонів, незацікавленістю територій в ефективному їх використанні, браком стимулів до виявлення резервів та нарощення фінансового потенціалу. Це зумовлює актуальність наукових досліджень із питань фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів і вимагає активації теоретичних та практичних пошуків розв'язання даної проблеми.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення сутності та аналіз стану фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів України в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів пов'язане з можливістю оптимального поєднання бюджетних та приватних фінансових ресурсів виходячи зі спроможності територій до самовідтворення залежно від умов реалізації стратегічних завдань регіонального розвитку. Важливу роль у цьому процесі відіграє існуюче інституціональне середовище, яке визначає рівень готовності до використання нових методів державного регулювання фінансового забезпечення щодо залучення фінансових ресурсів із різних джерел та ефективного використання фінансового потенціалу.

Політика збалансованого розвитку всіх сфер регіону, що базується на основі оптимального розподілу фінансових ресурсів для розв'язання економічних, соціальних та екологічних проблем, не передбачає можливості швидкого досягнення високих темпів росту, оскільки розподіл обмежених ресурсів здійснюється між усіма сферами.

Фінансове забезпечення слід розглядати як процес акумуляції необхідних обсягів фінансових ресурсів із різних джерел для потреб збалансованого розвитку суспільства [1]. Оскільки пріоритетом державної регіональної політики України є досягнення сталого розвитку, а забезпеченість регіонів фінансовими ресурсами є його підґрунтям, фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів можна визначити як процес формування та використання фінансових ресурсів із метою подолання негативних тенденцій та активізації соціально-економічної діяльності для досягнення збалансованого розвитку територій.

Функціональна структура фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів – це співвідношення обсягів фінансування за джерелами утворення та напрямками використання відповідно до завдань соціально-економічного й екологічного розвитку [1].

Для регіонів, які є принципово новими типами інститутів, що орієнтуються на досягнення балансу економічних, екологічних та соціальних цілей, питання створення ефективного механізму фінансового забезпечення збалансованого розвитку є надзвичайно важливим. Особливо актуальною проблема фінансового забезпечення сталого розвитку є для територій, що знаходяться в стані депресії й не здатні повною мірою виконувати функцію відтворення якісних ресурсів, передусім людського потенціалу.

Механізм фінансового забезпечення збалансованого розвитку, що залежить від регіональних особливостей, можливостей нарощування фінансового потенціалу, структури джерел формування фінансових ресурсів та форм участі держави у цьому процесі, повинен стати основою під час реалізації державної регіональної політики. Для цього потрібно вирішити низку теоретико-методологічних і практичних питань. Зокрема, під час формування моделі фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів необхідно враховувати те, що склад та структура джерел фінансування, відповідні форми руху коштів, механізми їх регулювання повинні мати свої особливості. Проте за змістом форми фінансування не змінюються – це бюджетне фінансування, самофінансування, інвестування та кредитування. Але за механізмами виділення, спрямування, розпорядження фінансовими ресурсами існують певні відмінності.

Функціональна структура фінансового забезпечення розвитку регіону відображає питому вагу коштів, що виділяються з різних джерел на досягнення певних цілей, і є кількісною базовою характеристикою фінансового механізму. Якісний аспект цього механізму відображає способи й умови формування фінансових ресурсів, форми їх мобілізації та розподілу.

Основу фінансового забезпечення регіонів створюють місцеві бюджети всіх рівнів. Традиційно в Україні більшість місцевих бюджетів є дотаційними і фінансово залежними від бюджетів вищого рівня. Про це свідчить аналіз дохідної частини зведеного бюджету за період 2014–2018 рр., представлений у табл. 1.

Аналіз виконання місцевих бюджетів свідчить про таке. За даними Державного казначейства України, до загального та спеціального фондів місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) у 2018 р. надійшло 262,2 млрд. грн., що на 14,2%, або на 32,7 млрд. грн., більше за відповідний показник минулого року.

Частка доходів місцевих бюджетів у зведеному бюджеті становила 22% (що на 0,6 в. п. менше рівня минулого року). Динаміка доходів зведеного бюджету за 2014–2018 рр. представлена на рис. 1.

Певних змін зазнала структура доходів місцевих бюджетів, насамперед через збільшення

частки податкових надходжень із 87,59% у 2017 р. до 87,63% у 2018 р. Аналіз структури податкових надходжень до місцевих бюджетів за період 2017–2018 років представлено в табл. 2.

Як свідчать результати аналізу структури податкових надходжень, збільшення частки податкових надходжень зумовлене зростанням таких видів доходів, як податок на доходи фізичних осіб (+3,97 в. п.), податок на прибуток підприємств (+0,59 в. п.), плата за користування надрами (+0,71 в. п.). Відповідно скоротилася частка акцизного податку (-0,62 в. п.), місцевих податків і зборів (-0,53 в. п.) та інших податкових надходжень (-4,12 в. п.)

У 2018 р. до місцевих бюджетів надійшло 229,8 млрд. грн. податкових надходжень, що на

28,8 млрд. грн., або на 14,3%, більше, ніж у попередньому році.

За січень-грудень 2018 р. до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 233 930,3 млн. грн. Приріст надходжень до загального фонду проти січня-грудня 2017 р. (у співставних умовах та без урахування територій, що не підконтрольні українській владі) становив 21,9%, або +41 976,8 млн. грн.

Податок на доходи фізичних осіб, попри переспрямування його значної частки до державного бюджету, продовжує зберігати позицію найвагомішого за обсягом джерела доходної частини місцевих бюджетів – 51,72%. Надходження цього податку в 2018 р. становили 135,6 млрд. грн., що

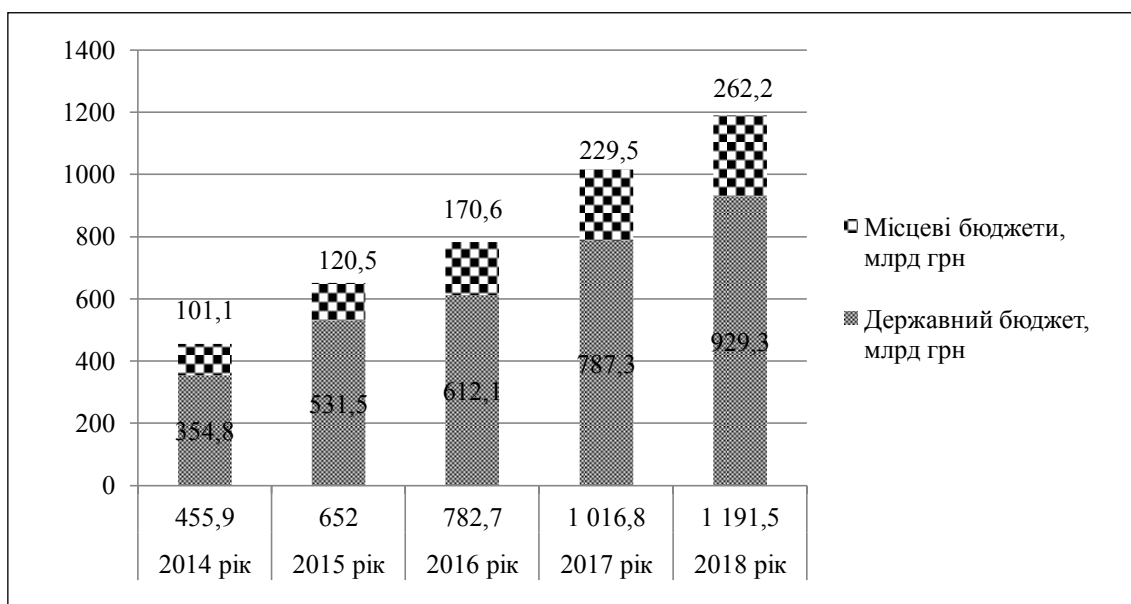

Рис. 1. Динаміка доходів зведеного бюджету за 2014–2018 рр.

Джерело: побудовано за даними [3]

Таблиця 1

Доходи зведеного, державного та місцевих бюджетів України за період 2014–2018 рр.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018 р. проти 2017 р.	
						Абсолютний приріст, млрд грн	Темп приросту, %
Зведений бюджет, млрд. грн.	455,9	652,0	782,7	1 016,8	1 191,5	174,7	17,2
Державний бюджет (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд. грн., у тому числі:	354,8	531,5	612,1	787,3	929,3	142	18
частка у доходах зведеного бюджету, %	77,8	81,5	78,2	77,4	78	-	-
Місцеві бюджети (без урахування міжбюджетних трансфертів), млрд. грн., у тому числі:	101,1	120,5	170,6	229,5	262,2	32,7	14,2
частка у доходах зведеного бюджету, %	22,2	18,5	21,8	22,6	22	-	-

Джерело: побудовано за даними [2; 3]

Таблиця 2

Аналіз структури податкових надходжень до місцевих бюджетів за період 2017–2018 років

Податкові надходження	2017 р., млн. грн.	2018 р., млн. грн.	Питома вага в 2017 р., %	Питома вага в 2018 р., %	Зміна питомої ваги, в. п.
Податок на доходи фізичних осіб	110 653	135 647	55,05	59,02	3,97
Акцизний податок	13 156	13 623	6,55	5,93	-0,62
Податок на прибуток підприємств	6 485	8 782	3,23	3,82	0,59
Місцеві податки і збори	52 587	58 902	26,16	25,63	-0,53
Плата за користування надрами	1 103	2 878	0,54	1,25	0,71
Інше	17 021	9 982	8,47	4,35	-4,12
Всього	201 005	229 814	100	100	-

Джерело: побудовано за даними [3]

Таблиця 3

Аналіз структури неподаткових надходжень до місцевих бюджетів за період 2017–2018 рр.

Неподаткові надходження	2017 р., млн. грн.	2018 р., млн. грн.	Питома вага в 2017 р., %	Питома вага в 2018 р., %	Зміна питомої ваги, в. п.
Доходи від власності та підприємницької діяльності	2 341	1 440	9,01	4,94	-4,07
Надходження бюджетних установ	16 949	21 195	65,27	72,76	7,49
Адміністративні збори та платежі	3 981	4 360	15,33	14,97	-0,36
Інше	2 698	2 135	10,39	7,33	-3,06
Всього	25 969	29 130	100	100	-

Джерело: побудовано за даними [3]

на 24,99 млрд. грн., або на 22,6%, більше за відповідний показник минулого року.

Темп приросту фактичних надходжень податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) за січень-грудень 2018 р. становить 25,5% із 12 регіонів, що мають темпи приросту ПДФО вищі за середній показник по Україні, п'ять регіонів забезпечили приріст понад 27%. Найнижчий приріст мають Луганська та Миколаївська області. Загалом обсяг надходжень ПДФО за січень-грудень 2018 р. становив 138 064,4 млн. грн., рівень виконання річного показника, затвердженого місцевими радами, становить 101,1% [4].

За досліджуваній період на 0,19 в. п. скоротилася частка неподаткових надходжень у доходах місцевих бюджетів – з 11,31% у 2017 р. до 11,12% у 2018 р. Аналіз структури неподаткових надходжень до місцевих бюджетів за період 2017–2018 рр. представлено в табл. 3.

Обсяг неподаткових надходжень місцевих бюджетів у 2018 р. становив 29 130 млн. грн., що на 12,17% більше, ніж відповідний показник 2017 р. У структурі неподаткових надходжень відзначається збільшення частки надходжень бюджетних установ на 7,49 в. п., водночас частки інших складників зменшилися: доходи від власності та підприємницької діяльності – на 4,07 в. п.,

адміністративні збори та платежі – на 0,36 в. п., а інші неподаткові надходження – на 3,06 в. п. Найбільшою за обсягом статтею неподаткових надходжень до місцевих бюджетів традиційно є власні надходження бюджетних установ. Їхній обсяг становив 21 195 млн. грн., що на 4 246 млн. грн., або на 25,05%, більше аналогічного показника минулого року.

Обсяг видатків місцевих бюджетів (без урахування коштів, що передаються з місцевих бюджетів до державного бюджету) у 2018 р. становив 546,2 млрд. грн., що на 11,4% перевищує показник попереднього року (табл. 4).

У 2018 р. частка видатків місцевих бюджетів у зведеному бюджеті становила 44,1%, що на 2,3 в. п. менше, ніж аналогічний показник 2017 р.

Більшість видатків місцевих бюджетів традиційно спрямовується на соціально-культурну сферу (освіту, охорону здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культуру та мистецтво, фізичну культуру і спорт). У звітному періоді сукупна частка цих видатків у структурі видатків місцевих бюджетів становила 76,7%, що на 0,8 в. п. менше рівня попереднього року.

За даними Державного казначейства України, у 2017 р. було перераховано міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам в обсязі

Склад та структура видатків зведеного бюджету України
(без урахування міжбюджетних трансфертів)

Показник	2015 р.		2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%	млрд грн	%
Державний бюджет	402,9	59,3	489,3	58,6	566,6	53,6	691,3	55,9
Місцеві бюджети	276,9	40,7	346,2	41,4	490,1	46,4	546,2	44,1
Зведений бюджет	679,9	100,0	835,6	100,0	1056,8	100	1237,5	100

Джерело: побудовано за даними [5]

Динаміка міжбюджетних трансфертів, що надійшли з державного бюджету України
до місцевих бюджетів за 2012–2018 рр.

Роки	Міжбюджетні трансферти, що надійшли з Державного бюджету України до місцевих бюджетів, млрд. грн.	Частка міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів, %
2012	124,5	58,5
2013	115,8	55,6
2014	130,6	59,5
2015	174,0	59,1
2016	195,4	53,4
2017	272,9	54,3
2018	304,7	53,7

Джерело: побудовано за даними [3]

272,9 млрд. грн., що становить 97,8% від передбачених розписом асигнувань на січень-грудень 2017 р., зокрема: базова дотація перерахована в сумі 5,8 млрд. грн., або 98,4% до розпису асигнувань; медична субвенція перерахована в сумі 56,2 млрд. грн., або 100% до розпису асигнувань; субвенції на соціальний захист населення перераховані в обсязі 124,7 млрд. грн. (у межах фактичних зобов'язань), або 99,0% до розпису асигнувань; освітня субвенція перерахована в сумі 51,5 млрд. грн., або 98,3% до розпису [4].

Перерахування міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам за січень-грудень 2018 р. забезпечене в обсязі 285 493,9 млн. грн., що становить 99,1% від передбачених розписом асигнувань на січень-грудень 2018 р., зокрема: базова дотація перерахована в сумі 8 182,7млн. грн., або 100,0% до розпису асигнувань; медична субвенція перерахована в сумі 61 650,2 млн. грн., або 100,0 % до розпису асигнувань; субвенції на соціальний захист населення перераховані в обсязі 125 259,9 млн. грн. (у межах фактичних зобов'язань), або 98,5 % до розпису асигнувань; освітня субвенція перерахована в сумі 60 423,8 млн. грн., або 100,0% до розпису [4].

Динаміку міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів за аналізований період наведено в табл. 5 та на рис. 2.

Частка міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів за 2018 р. становила 53,7%, що менше показника минулого року на

0,6 в. п. Більшість трансфертів, що надійшли з державного бюджету, спрямовувалася на соціально-культурну сферу. Темп зростання обсягів міжбюджетних трансфертів за звітний період є нижчим за минулорічний показник. Надходження до державного бюджету від перерахування реверсної дотації становили 7 442 млн. грн.

Надання міжбюджетних трансфертів є джерелом фінансового забезпечення для всіх територіальних громад, а їхній обсяг опосередковано залежить від рівня соціально-економічного розвитку регіону.

На думку вітчизняних науковців І. Драган, І. Луїної, Л. Панасюк, потреба у міжбюджетних трансфертах в Україні зумовлена не стільки фінансовою неспроможністю територій, скільки надмірною концентрацією бюджетних ресурсів на центральному рівні [6].

Ураховуючи той факт, що до фінансування розвитку регіонів залучаються кошти державного та місцевих бюджетів, в умовах економічної кризи та дефіциту бюджетних ресурсів виділення гарантованого бюджетного фінансування депресивним територіям стає дедалі проблематичним та не дає очікуваних результатів.

Велика фінансова залежність місцевих бюджетів від фінансування бюджетів вищого рівня, недовіра ринкових інститутів та відсутність умов для саморозвитку не стимулюють територіальні громади до самостійного подолання депресивних явищ економічного, екологічного, соціального та демографічного

Рис. 2. Динаміка міжбюджетних трансфертів, що надійшли з державного бюджету України до місцевих бюджетів за 2012–2018 рр.

Джерело: побудовано за даними [3]

ного характеру, а тільки посилюють «утриманські» настрої органів місцевого самоврядування.

Повністю поділяємо думку В. Опаріна, що бюджетні асигнування, крім тих, які спрямовані на фінансування програм соціально-економічного та екологічного розвитку, є найменш ефективною формою фінансового забезпечення, оскільки вони надаються на безповоротній основі та не стимулюють отримувачів до ефективного їх використання [7]. Натомість самофінансування є більш дієвою формою, ніж бюджетне фінансування, через те, що власник завжди намагається зберегти та більш ефективно використати свої фінансові ресурси.

Проведені дослідження свідчать, що для чинної системи акумулювання доходів місцевих бюджетів в Україні характерними є такі риси: високий ступінь централізації бюджетних ресурсів; низький рівень власних доходів місцевих бюджетів; велика частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів; відсутність прямого зв'язку між податками, що збираються на території, та видатками місцевого бюджету. У зв'язку із цим питання вдосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів та пошук резервів їх збільшення стає надзвичайно актуальним в умовах розширення повноважень, які покладаються на органи місцевого самоврядування.

Дефіцит власних стабільних доходів суттєво обмежує можливість впливу місцевих органів влади на соціально-економічний та екологічний розвиток регіонів, тому оптимізація та розширення джерел наповнення місцевих бюджетів є дуже актуальним завданням, вирішення якого буде сприяти підвищенню рівня фінансової незалежності органів місцевого самоврядування та якості реалізації завдань збалансованого розвитку територій. Для забезпечення фінансової незалежності

органів місцевого самоврядування під час виконання покладених на них функцій значна увага має приділятися саме власним доходним джерелам місцевих бюджетів. Разом із формуванням достатнього обсягу власних доходів регіон слід уважати самодостатнім лише за наявності потоків інвестиційних та кредитних ресурсів, що забезпечують надходження коштів для формування фінансової бази регіону й є потенціалом для самофінансування.

На процес залучення у регіон зовнішніх і внутрішніх інвестиційних ресурсів органи місцевого самоврядування мають опосередкований вплив, оскільки практично не беруть участі у формуванні й не можуть гарантувати стабільність законодавчої та нормативної бази, не наділені правом надання податкових пільг, окрім місцевих податків, а також можуть виступати гарантом за зобов'язаннями лише з дозволу Міністерства фінансів України. Виходячи із цього, заходами стимулювання інвестицій у регіон залишаються інформування про цікаві та перспективні об'єкти для інвестування; усунення бюрократичних перешкод на місцевому рівні тощо [8].

Як свідчить практика, основними формами фінансового забезпечення розвитку регіонів України є: самофінансування, бюджетне фінансування та деякою мірою інвестування. За умов обмеженості бюджетних ресурсів органи місцевого самоврядування мають ефективно використовувати ринкові механізми залучення додаткових коштів для розвитку територій. Така форма фінансового забезпечення, як кредитування, яке в зарубіжних країнах дуже широко використовується для фінансування розвитку територіальних громад, в Україні залишається малорозвиненою через такі причини інституціонального характеру: нерозви-

неність фондового ринку та відсутність відповідної інфраструктури ринку цінних паперів в Україні, особливо це стосується боргових цінних паперів; низький рівень фінансової автономії органів місцевого самоврядування; дефіцитний характер місцевих бюджетів усіх рівнів; високий рівень корупції; обмежені фінансові можливості потенційних інвесторів; слабку інформованість та економічну пропаганду місцевих позик; низький рівень довіри кредиторів; недосконале нормативно-правове забезпечення, що не передбачає процедури банкрутства органів місцевого самоврядування в разі невиконання фінансових зобов'язань.

Традиційно найпоширенішим джерелом фінансового забезпечення розвитку регіонів є кошти державного та місцевих бюджетів, тоді як кошти, отримані з інших джерел, є лише додатковими фінансовими ресурсами. Проте практика переконує, що для успішної реалізації завдань комплексного розвитку необхідно використовувати різні джерела фінансового забезпечення в обсягах, достатніх для фінансування необхідних заходів і програм.

Висновки з проведеного дослідження. У результаті дослідження виявлено специфіку фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів України в сучасних умовах, що полягає у використанні таких основних форм фінансового забезпечення, як самофінансування та бюджетне фінансування. Вивчено взаємозв'язок складових елементів, що формують фінансовий потенціал регіону. Обґрунтовано рекомендації з удосконалення фінансового забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів, що дадуть змогу посилити вплив місцевих органів влади на формування фінансових ресурсів регіону, створити сприятливий інвестиційний клімат та розширити власну фінансову базу для досягнення економічної стабільності та динамічного економічного зростання на регіональному рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Міхеєнко Т.В. Фінансове забезпечення збалансованого розвитку депресивних регіонів. *Агросвіт*. 2014. № 22. С. 34–40.
2. Бюджетний моніторинг. *Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень* : веб-сайт. URL: <https://www.ibser.org.ua/publications/monitoring-categories/richnyy> (дата звернення: 26.04.2019).
3. Бюджет України. *Ціна держави* : веб-сайт. URL: <http://cost.ua/budget/revenue/> (дата звернення: 26.04.2019).
4. Виконання доходів місцевих бюджетів. *Міністерство фінансів України* : веб-сайт. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetiv--r?category=bjudzhet&subcategory=local-budg> (дата звернення: 26.04.2019).

www.minfin.gov.ua/news/view/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetiv--r?category=bjudzhet&subcategory=local-budg (дата звернення: 26.04.2019).

5. Конєва І.І. Формування та використання місцевих бюджетів України в умовах децентралізації. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 751–757.
6. Коренюк П.І., Данік Н.В. Фінансове забезпечення соціально-економічного розвитку регіонів. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія «Економічні науки»*. 2013. Вип. 5.1. С. 50–55.
7. Опарін В. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монографія ; вид. 2-е, без змін. Київ : КНЕУ, 2006. 240 с.
8. Руда Р.В. Фінансово-кредитне забезпечення соціально-економічного регулювання регіонів. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2015. № 2. С. 85–88.

REFERENCES:

1. Mikhieienko T. V. (2014) Finansove zabezpechennia zbalansovanoho rozvytku depresyvnnykh rehioniv [Financial provision of the depressed regions sustainable development]. *Agrosvit*. no 22. pp. 34–40. (in Ukrainian).
2. Budget monitoring. *Institute for budgetary and socio-economic research*. Available at: <https://www.ibser.org.ua/publications/monitoringcategories/richnyy> (accessed 26 April 2019).
3. Budget of Ukraine. *The Price of the State*. Available at: <http://cost.ua/budget/revenue/> (accessed 26 April 2019).
4. Implementation of local budget revenues. *Ministry of Finance of Ukraine*. Available at: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/vykonannia-dokhodiv-mistsevykh-biudzhetiv--r?category=bjudzhet&subcategory=local-budg> (accessed 26 April 2019).
5. Konieva I. I. (2018) Formuvannia ta vykorystannia mistsevykh biudzhetiv Ukrainy v umovakh detsentralizatsii [Formation and using of local budgets of Ukraine in the conditions of decentralization]. *Economy and Society*. i. 16. pp. 751–757. (in Ukrainian).
6. Koreniuk P. I., Danik N. V. (2013) Finansove zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv [Financial support of social and economic development of regions]. *Scientific Herald of Mykolaiv V. O. Sukhomlynskyi National University. Series: Economic Sciences*. i. 5.1. pp. 50–55. (in Ukrainian).
7. Oparin V. (2006) Finansova systema Ukrainy (teoretyko-metodolohichni aspekty) [The financial system of Ukraine (theoretical and methodological aspects)]. Kyiv : KNEU, 240 p. (in Ukrainian).
8. Ruda R. V. (2015) Finansovo-kredytne zabezpechennia sotsialno-ekonomichnoho rehulivannia rehioniv [Financial and credit support of social and economic regulation of regions]. *Herald of Berdyansk University of Management and Business*. no 2. pp. 85–88. (in Ukrainian).

Melnyk Viktoriia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of State Governance,
Public Administration and Regional Economy
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF FINANCIAL SUPPORT OF SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS OF UKRAINE

The purpose of the article. Modern problems of social and economic development of Ukraine, which are largely caused by uneven regions development, low level of efficiency of the spatial structure of the economy, significant differentiation of living standards in the regions of the country, create preconditions for social tension in society, threaten the territorial integrity of the state and restrain its dynamics social and economic development. The reason of this problems is connected, first of all, with the lack of incentives to build up and financial potential effective use of the regions of the state, which requires a theoretical and methodological substantiation of the financial provision mechanism of balanced development of regions. In this regard, the purpose of the research is to identify the nature and analysis of the financial provision of social and economic development of Ukrainian regions in current conditions.

Methodology. To achieve this goal, the following methods were used in the research: systematic and structural-logical analysis for constructing the logic of research and systematization of scientific representations regarding financial provision of social and economic development of regions; logical generalization and systematization – for analyzing approaches to assessing the financial provision state of social and economic development of the regions; statistical analysis – to assessment of current state of implementation of local budgets in Ukraine; graphical-analytical method – to identify trends in the dynamics of indicators of budget revenues and expenditures.

Results. As a result of the research it was revealed that the financial support of the social and economic development of the regions is connected with the possibility to combine budgetary and private financial resources organically, based on the territory possibilities to self-replenish depending on the initial conditions for the implementation of strategic goals of regional development. It has been established that an important place in this process is played by the existing institutional environment, which determines the level of readiness for the perception of new methods of state regulation of financial provision for attracting financial resources from different sources and efficient use of financial potential. The author defined the definition of financial provision of social and economic development of regions as a process of formation and use of financial resources in order to overcome downward trends and intensify social and economic activity in order to achieve balanced territory development. It is substantiated that the mechanism of financial provision of balanced development depending on the type of territory, the possibilities of increasing the financial potential of regions, the structure of sources of financial resources formation and the forms of state participation in this process should become the basis for the implementation of the state regional policy. It is clearly that the functional structure of financial support for the development of the region reflects the specific weight of funds allocated from different sources for certain purposes and is a quantitative basic characteristic of the financial mechanism. The qualitative aspect of the financial mechanism reflects the ways and conditions of the formation of financial resources, the forms of their mobilization and distribution. The conducted research shows that the basis of financial provision of regions is the local budgets of all levels. Traditionally in Ukraine, most local budgets are subsidized and financially dependent on higher-level budgets. Providing interbudgetary transfers is a source of financial support for all territorial communities, and their volume indirectly depends on the level of social and economic development of the region. The need for interbudgetary transfers in Ukraine is due not so much to the financial insolvency of the territories, as the excessive concentration of budgetary resources at the central level.

Practical implications. The practical significance of the results obtained is that all conclusions, suggestions and recommendations can be used to improve the existing system of financial support for the social and economic development of Ukrainian regions in current conditions.

Value / originality. As a result of the study, the specific features of financial support for the social and economic development of the regions of Ukraine in the current conditions have been identified, which consists in using such basic forms of financial support as self-financing and budget financing. The interconnection of the constituent elements forming the financial potential of the region are research. The recommendations for improving the financial provision of social and economic development of the regions, which will strengthen the influence of local authorities on the formation of regional financial resources, create a favorable investment climate and expand its own financial base for achievement of economic stability and dynamic economic growth at the regional level, are substantiated.